

Dr Paweł Ulman

Katedra Statystyki

Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie

Nierówności ekonomiczne w Polsce w 2005 roku. Ujęcie obiektywne i subiektywne

WPROWADZENIE

Ostatnie dwa stulecia są świadkami mniej lub bardziej dynamicznego wzrostu gospodarczego. Jego źródła niewątpliwie wiążą się z upowszechnieniem na początku XIX w. kapitalistycznego sposobu produkcji, rewolucją przemysłową oraz wymianą dóbr i usług w skali międzynarodowej [Woźniak, 2006, s. 8]. Czynniki te w zasadniczy sposób wpłynęły na funkcjonowanie społeczeństw, dając możliwość znacznym rzeszom ludzkości poprawy warunków szeroko rozumianego bytu. Jak się jednak okazało nie zniósły one całkowicie niektórych zagrożeń życia społecznego, jak np. ubóstwo i wykluczenie społeczne, a w niektórych przypadkach stały się źródłem nowych. Wśród nich wyróżnić możemy kryzys demograficzny oraz kryzys rodziny monogamicznej, relatywizm moralny, negatywne skutki ekspansji potrzeb nieelementarnych, terroryzm itd. [Atali, 2002, s. 198]. W celu eliminacji lub ograniczenia wspomnianych problemów zaczęto poszukiwać, nie tylko na gruncie nauk ekonomicznych, odpowiednich rozwiązań. Szeroko dyskutowanym, a także po części realizowanym rozwiązaniem jest postulat kształtowania spójności społeczno-ekonomicznej na poziomie lokalnym, narodowym, regionalnym i globalnym. Na arenie europejskiej koncepcja spójności społeczno-ekonomicznej została wpisana przede wszystkim w ramy polityki Unii Europejskiej.

Ogólnie, spójność oznacza proces i efekt łączenia się elementów w jedną całość. I.G. Begg i D.G. Mayes [1993, s. 427-448] określili spójność jako stopień zróżnicowania poszczególnych regionów wewnątrz Wspólnoty Europejskiej, który jest politycznie i społecznie akceptowalny. Koncepcja spójności w UE została oparta na konieczności odchodzenia od systemu gospodarczego opartego wyłącznie na swobodnej grze sił rynkowych, na korzyść systemu rynkowego, w którym wartości społeczne, solidarność wewnętrzna oraz wzajemna pomoc mają gwarantować wolny dostęp wszystkich państw, społeczności, krajów członkowskich do dóbr publicznych [Szudy, 2004, s. 95-96]. Celem podejmowanych działań w ramach polityki regionalnej UE było zmniejszanie różnic w poziomie rozwoju gospodarczego poszczególnych regionów, co w praktyce objawiało się w kierowaniu pomocy do najbardziej potrzebujących spośród nich. Instrumen-

tami polityki mającej na celu zmniejszanie dysproporcji gospodarczych i społecznych między poszczególnymi regionami są fundusze strukturalne, inicjatywy wspólnotowe oraz Fundusz Spójności. W 2000 roku kraje Unii Europejskiej przyjęły do realizacji Strategię Lizbońską, której celem jest uczynienie z UE obszaru o dynamicznie rozwijającej się gospodarce, przy jednoczesnym wzroście zatrudnienia i spójności społecznej oraz z poszanowaniem środowiska naturalnego. Pełne zatrudnienie oraz spójność społeczna stały się celami priorytetowymi Europejskiego Modelu Społecznego określonego w Strategii Lizbońskiej.

W szerszej europejskiej perspektywie problem spójności społecznej jest obecny w dokumentach Rady Europy¹, a szczególnie w Strategii Spójności Społecznej z 2000 roku potwierdzonej i rozbudowanej w Zrewidowanej Strategii Spójności Społecznej z 2004 roku. Spójność społeczna – w rozumieniu Rady Europy – to posiadana przez społeczeństwo zdolność zapewnienia dobrobytu wszystkim członkom tego społeczeństwa, minimalizowania nierówności między nimi, a także unikanie polaryzacji [*Zrewidowana Strategia ...*, (http)]. Jak można zauważyć, spójność społeczna nierozzerwalnie związana jest z problemem nierówności społecznych.

Z uwagi na szeroki zakres pojęcia nierówności społecznych ograniczymy się w niniejszym artykule do analizy kształtowania się nierówności ekonomicznych (jako składowej nierówności społecznych) w polskim społeczeństwie w 2005 roku. Badaniu poddany zostanie ich obiektywny poziom obserwowany na podstawie danych statystycznych dotyczących rzeczywistego poziomu dochodów gospodarstw domowych oraz poziom nierówności rozpatrywany od strony subiektywnej. W tym drugim podejściu podjęta zostanie między innymi próba określenia poziomu badanych nierówności na podstawie deklarowanego poziomu dochodu. Można postawić hipotezę, że obiektywny i subiektywny poziom nierówności nie jest tożsamy oraz, że różnica między tymi poziomami nie jest stała dla poszczególnych zbiorowości.

MATERIAŁ STATYSTYCZNY I METODA BADANIA

Dane statystyczne o odpowiedniej jakości są kluczowym elementem każdego badania, którego celem jest weryfikacja postawionych hipotez lub opis rozpatrywanej rzeczywistości. W niniejszym opracowaniu posłużymy się dwoma zbiorami danych statystycznych. Pierwszy z nich został pozyskany z GUS-u, który corocznie przeprowadza w sposób ciągły Badanie Budżetów Gospodarstw Domowych. Na podstawie tego badania uzyskujemy dostęp do danych dotyczących dochodów i wydatków gospodarstw domowych, ich charakterystyk, charakterystyk ich członków. Ponadto, zawarte są tam informacje na temat postrze-

¹ Rada Europy jest międzynarodową organizacją skupiającą prawie wszystkie kraje europejskie, zajmującą się ochroną praw człowieka, ochroną demokracji oraz współpracą państw członkowskich w dziedzinie kultury.

ganej sytuacji materialnej gospodarstw domowych. Drugi z wykorzystanych zbiorów danych pozyskany został z Polskiego Generalnego Sondażu Społecznego (PGSS). Zawiera on bardzo wiele informacji na temat poglądów respondentów dotyczących różnych kwestii społecznych, ale także dane charakteryzujące respondentów i ich gospodarstwa domowe. Obydwa wspomniane zbiory danych dotyczą 2005 roku.

Celem badania w niniejszym artykule jest analiza nierówności ekonomicznych. Najczęściej rozumie się je jako nierówności w rozkładzie dochodów, wydatków czy płac [por. Kot, Malawski, Węgrzecki, 2004, s. 231]. Nierówności jako kategoria ekonomiczna podlegają pomiarowi. W literaturze przedmiotu można znaleźć opis wielu miar nierówności. Przegląd najbardziej popularnych można znaleźć np. w Kot [2000, s. 107-121], Kwakani [1980, s. 63-95], Lambert [1993, s. 30-47], Sen [1997, s. 24-38]. Powszechnie używaną miarą nierówności w literaturze światowej jest współczynnik Gini pomimo tego, że nie ma on zadowalającej interpretacji ekonomicznej. Jego popularność wynika z faktu posiadania wszystkich własności, którymi powinna charakteryzować się dobra miara nierówności. Z tego też powodu w niniejszym artykule analiza poziomu nierówności zostanie oparta na wskazaniach współczynnika Gini, którego sposób estymacji można znaleźć w powyżej wspomnianych pozycjach literatury.

Jak już wspomniano pojęcie *nierówności ekonomiczne* odnosimy do takich kategorii jak dochód, wydatki lub płace, których rozkłady możemy modelować. Estymując model rozkładu dochodu automatycznie otrzymujemy wszystkie charakterystyki takiego rozkładu, które są funkcjami oszacowanych parametrów. Pozostaje więc problem wyboru funkcji opisującej rozkład dochodów. Z badań MacDonalda i Xu [1995, s. 133-152] wynika, że jednymi z funkcji najlepiej aproksymujących empiryczne rozkłady dochodów są dwa rozkłady teoretyczne z rodziny Burra: typu III lub typu XII [Kot, 2000, s. 121]².

Ostatecznie, modelowaniu zostanie poddany rozkład dochodów na osobę w gospodarstwie domowym ważony liczbą osób w tym gospodarstwie oraz wagami opracowanymi przez GUS, których zastosowanie ma poprawić reprezentatywność próby. Próba ta liczy 34 767 obserwacji, jednakże zastosowana metoda modelowania wspomnianego rozkładu wymaga posługiwania się tylko dodatnimi wartościami dochodów³. Wymusza to konieczność ograniczenia badanej próby do 34 569 obserwacji. Estymacja parametrów wspomnianych rozkładów teoretycznych została dokonana za pomocą MNW z wykorzystaniem pakietu ekonometrycznego GRETL.

² W cytowanej publikacji zostały przedstawione postacie funkcyjne rozkładów Burra typu III oraz typu XII, a także formuły na niektóre charakterystyki tych rozkładów. Należy jednak zwrócić uwagę na nierzadkie błędy w tych wzorach.

³ W zbiorze danych GUS-u dochody mogą okazać się ujemne (traktujemy więc je jako straty). Skala tego incydentalnego zjawiska w ostatnich latach kształtuje się na poziomie ok. 0,5% liczby wszystkich obserwacji w próbie.

WYNIKI BADAŃ

Funkcja gęstości rozkładu Burra typu III prezentuje się następująco:

$$f(x) = \frac{c \cdot b \cdot \exp(-(a + b \cdot \ln x))}{x \cdot [1 + \exp(-(a + b \cdot \ln x))]^{c+1}}, \quad (1)$$

gdzie: a , b , c są nieznanymi parametrami rozkładu, natomiast x jest dochodem na osobę. Stosując procedury numeryczne szacujemy parametry funkcji (1) oraz błędy standardowe tych oszacowań. W przypadku całej próby 34 569 obserwacji uzyskujemy następujące wyniki oszacowań:

Tabela 1. Wyniki estymacji parametrów modelu rozkładu dochodów na osobę – pełna próba z 2005 roku

Parametr	Ocena	Błąd stand.	Statystyka t	Wartość p
a	-18,7353	0,06185	-302,90	0,0000
b	2,88170	0,00844	341,23	0,0000
c	0,89056	0,00501	177,85	0,0000

Źródło: obliczenia własne.

Oceny parametrów są istotnie różne od zera. Pozwalają one wyznaczyć wartości charakterystyk rozkładu dochodu na osobę. Średni dochód na osobę wynosi 775,89 zł. Połowa osób mieszka w gospodarstwach o dochodzie na osobę co najwyżej 629,34 zł (mediana), natomiast najczęstsza kwota dochodu (modalna) w badanej zbiorowości wynosi 486,16 zł. Przeciętne zróżnicowanie dochodów mierzone odchyleniem standardowym równa się 689,48 zł, co w odniesieniu do średniej daje wartość współczynnika zmienności na poziomie 88,86%. Wynik ten pokazuje znaczną zmienność dochodu na osobę w badanej zbiorowości, co jest wynikiem typowym dla tego typu zjawisk. Wartość relatywnego odchylenia przeciętnego⁴ (ROP) wskazuje, że 25,13% ogólnej puli dochodów należałoby przenieść od osób mieszkających w gospodarstwach o dochodzie większym niż średni dochód do osób posiadających dochody na osobę w gospodarstwie mniejsze niż średni dochód, aby zlikwidować nierówności. Współczynnik Gini dla badanej zbiorowości przyjmuje wartość 0,356, co pokazuje, że rzeczywiste nierówności dochodowe w społeczeństwie polskim w 2005 roku nie są zbyt wysokie. Dysponując wartością współczynnika Gini oraz średnim dochodem na osobę możemy wyznaczyć poziom dobrobytu społecznego korzystając z indeksu Sena⁵, który wynosi 499,60 zł. Wartość ta ma charakter porównawczy i nabiera

⁴ Na temat relatywnego odchylenia przeciętnego można znaleźć w [Kot, 2000, s. 112].

⁵ Szczegółowy opis indeksu Sena zawiera pozycja [Kot, Maławski, Węgrzecki, 2004, s. 182].

znaczenia w tego typu analizach. Wartość wskaźnika asymetrii (0,42) przekonuje nas o asymetrii prawostronnej rozkładu dochodów na osobę, co jest wynikiem oczekiwanym.

W następnej kolejności przeprowadzimy analizę kształtowania się rozkładu dochodów na osobę w różnych przekrojach gospodarstw domowych, co prezentują tabele 2-5. Dokonaliśmy więc podziału badanej zbiorowości gospodarstw ze względu na: klasę miejscowości położenia gospodarstwa, grupę społeczno-ekonomiczną, poziom wykształcenia głowy gospodarstwa domowego oraz wiek jego głowy.

Tabela 2. Charakterystyki rozkładu dochodów na osobę ze względu na klasę miejscowości położenia gospodarstwa domowego

Charakterystyka rozkładu	Klasa miejscowości					
	Miasto o liczbie mieszkańców					wieś
	500 tys. i więcej	200-500 tys.	100-200 tys.	20-100 tys.	poniżej 20 tys.	
Średnia	1153,03	939,00	829,21	796,75	717,42	608,40
Mediana	923,47	782,44	702,73	669,76	616,24	506,47
Modalna	705,32	625,93	573,38	541,93	510,98	403,56
Wsp. zmien.	0,932	0,788	0,740	0,755	0,709	0,801
ROP	0,253	0,234	0,228	0,227	0,225	0,240
Wsp. Gini	0,358	0,332	0,324	0,322	0,321	0,341
Indeks Sena	740,03	627,27	560,19	539,86	486,89	401,05
Asymetria	0,417	0,423	0,417	0,424	0,406	0,420

Źródło: obliczenia własne.

Tabela 3. Charakterystyki rozkładu dochodów na osobę ze względu na grupę społeczno-ekonomiczną gospodarstwa domowego

Charakterystyka rozkładu	Gospodarstwo utrzymujące się z:					
	pracy	rolnictwa	pracy na wł. rach.	emerytury	renty	niezar. źródeł
Średnia	778,33	682,67	979,73	891,11	640,96	498,06
Mediana	613,55	499,39	771,17	815,40	534,91	380,73
Modalna	463,48	326,81	575,41	736,55	429,32	275,57
Wsp. zmien.	0,993	1,365	1,008	0,530	0,775	1,153
ROP	0,253	0,313	0,265	0,185	0,229	0,277
Wsp. Gini	0,356	0,440	0,374	0,265	0,325	0,400
Indeks Sena	500,94	382,51	612,92	654,87	432,57	303,88
Asymetria	0,408	0,382	0,409	0,327	0,426	0,388

Źródło: obliczenia własne.

Tabela 4. Charakterystyki rozkładu dochodów na osobę ze względu na wykształcenie głowy gospodarstwa domowego

Charakterystyka rozkładu	Poziom wykształcenia				
	co najwyżej gimnazjalny	zasadniczy zawodowy	Średni ogólny	Średni zawodowy	wyższy
Średnia	593,25	591,33	903,70	832,59	1375,17
Mediana	523,26	507,34	782,49	724,23	1134,84
Modalna	449,44	420,53	656,46	611,08	900,14
Wsp. zmien.	0,651	0,702	0,671	0,662	0,808
ROP	0,218	0,221	0,214	0,213	0,232
Wsp. Gini	0,312	0,315	0,305	0,305	0,328
Indeks Sena	408,28	405,04	692,34	579,02	923,98
Asymetria	0,372	0,412	0,409	0,402	0,428

Źródło: obliczenia własne.

Tabela 5. Charakterystyki rozkładu dochodów na osobę ze względu na wiek głowy gospodarstwa domowego

Charakterystyka rozkładu	Klasa wieku			
	35 lat i mniej	36-45 lat	46-55 lat	pow. 55 lat
Średnia	813,64	651,09	732,60	891,49
Mediana	612,51	518,00	594,92	785,48
Modalna	435,59	392,22	460,40	674,00
Wsp. zmin.	1,238	0,958	0,884	0,625
ROP	0,284	0,255	0,250	0,206
Wsp. Gini	0,400	0,360	0,355	0,294
Indeks Sena	488,19	416,64	472,80	629,58
Asymetria	0,375	0,413	0,420	0,390

Źródło: obliczenia własne.

Szczegółowa interpretacja wyników zawartych w tabelach 2-5 jest analogiczna do przedstawionej powyżej, dotyczącej całej zbiorowości gospodarstw. Zwróćmy uwagę ponadto, że poziom przeciętnych dochodów na osobę w gospodarstwach zależy od wszystkich poddanych analizie czynników będących podstawą podziału ogólnej grupy gospodarstw. Wraz ze wzrostem liczby mieszkańców miejscowości rosną przeciętne dochody na osobę w gospodarstwach. Dochody te rosną również przy wzroście poziomu wykształcenia głowy gospodarstwa domowego. Natomiast, im starsza jest osoba będąca głową gospodarstwa to początkowo następuje spadek przeciętnych dochodów po czym ich wzrost. Taki obraz należy łączyć z fazami cyklu życia rodziny – zakładanie rodziny, pojawienie się dzieci, opuszczenie gospodarstwa przez dzieci. Najlepszą sytuacją dochodową cieszą się gospodarstwa pracujących na własny rachunek,

emerytów i pracowników, natomiast najgorzej mają się gospodarstwa utrzymujących się z niezarobkowych źródeł.

Poziom nierówności mierzony zarówno za pomocą ROP jak i współczynnika Gini przejawia znaczące różnicowanie w podziale gospodarstw ze względu na grupę społeczno-ekonomiczną oraz ze względu na wiek głowy gospodarstwa. Zauważmy, że ludzie starsi, a więc emeryci charakteryzują się najniższym poziomem nierówności dochodowych. Wysoki ich poziom obserwujemy wśród ludzi młodych, a także wśród członków gospodarstw rolniczych i utrzymujących się z niezarobkowych źródeł.

Złożenie wartości przeciętnego dochodu na osobę z poziomem nierówności pozwala na porównanie zbiorowości ze względu na dobrobyt społeczny. Najniższy jego poziom znajdujemy w gospodarstwach wiejskich, utrzymujących się z niezarobkowych źródeł, osób z niskim poziomem wykształcenia oraz osób w wieku od 36 do 45 lat.

W dalszej części artykułu przeprowadzimy podobną analizę rozkładów dochodów na osobę postulowanych (subiektywnie postrzeganych), który to poziom respondenci uznali za dobry dla ich gospodarstwa⁶. Zauważmy, że każdy respondent miał swobodę określenia poziomu tego dochodu.

Dla całej zbiorowości gospodarstw średni poziom dochodu postulowanego na osobę wynosi 980,96 zł, mediana – 840,00 zł, natomiast modalna równa jest kwocie 695,83 zł. Porównując z rozkładem rzeczywistych dochodów na osobę zauważamy, że oczekiwania respondentów są przeciętnie wyższe (o ponad 200 zł) od rzeczywistej sytuacji ich gospodarstw. Istotnym jest to, że nierówności w rozkładzie dochodów postulowanych są zasadniczo niższe niż w rzeczywistości. Współczynnik Gini wynosi tu 0,293 natomiast ROP – 0,206. Wynik ten wskazuje na oczekiwania (ujawnione w pośredni sposób) co do poziomu nierówności dochodowych w społeczeństwie. Można się zastanawiać czy ten poziom nierówności można uznać za sprawiedliwy i czy istnieją warunki, żeby uznać go jako efektywny dla gospodarki. Powstaje tu pytanie, czy sprawiedliwy rozkład dochodów znaczy efektywny ekonomicznie.

Tabele 6-9 ujmują wyniki analizy rozkładów dochodów postulowanych na osobę w analogicznych podziałach jak to miało miejsce dla tabel 2-5.

W każdym przypadku można zauważyć, że dla osiągnięcia poziomu dochodów określonego jako dobry gospodarstwa powinny dysponować przeciętnie

⁶ Respondenci określali kwotowo pięć poziomów dochodu odnosząc się do następujących werbalnych określeń tego dochodu: bardzo zły, niewystarczający, ledwo wystarczający, dobry oraz bardzo dobry. Wydaje się, że wybór postulowanego dochodu postrzeganego jako dobry jest najbardziej rozsądny dla realizacji celu niniejszej pracy.

wyższym dochodem. Istotnym jest fakt mniejszego zróżnicowania średnich wartości między grupami gospodarstw w danym przekroju niż to ma miejsce dla rzeczywistych rozkładów dochodów.

Tabela 6. Charakterystyki rozkładu postulowanych dochodów na osobę ze względu na klasę miejscowości położenia gospodarstwa domowego

Charakterystyka rozkładu	Klasa miejscowości					
	Miasto o liczbie mieszkańców					wieś
	500 tys. i więcej	200-500 tys.	100-200 tys.	20-100 tys.	poniżej 20 tys.	
Średnia	1375,43	1138,28	1060,61	998,88	947,95	797,03
Mediana	1188,77	997,90	929,83	878,07	839,84	700,01
Modalna	995,55	845,00	792,11	750,25	724,74	597,55
Wsp. zmien.	0,643	0,599	0,602	0,587	0,572	0,593
ROP	0,201	0,192	0,193	0,188	0,187	0,190
Wsp. Gini	0,286	0,273	0,275	0,269	0,266	0,271
Indeks Sena	982,73	827,24	769,05	730,64	695,32	581,08
Asymetria	0,429	0,423	0,421	0,424	0,412	0,422

Źródło: obliczenia własne.

Tabela 7. Charakterystyki rozkładu postulowanych dochodów na osobę ze względu na grupę społeczno-ekonomiczną gospodarstwa domowego

Charakterystyka rozkładu	Gospodarstwo utrzymujące się z:					
	pracy	rolnictwa	pracy na wł. rach.	emerytury	renty	niezar. źródeł
Średnia	936,57	778,07	1089,63	1185,21	974,38	803,95
Mediana	802,65	668,03	937,28	1081,66	839,38	649,02
Modalna	665,52	555,08	780,52	970,59	700,19	504,08
Wsp. zmien.	0,654	0,651	0,652	0,507	0,663	0,879
ROP	0,199	0,199	0,201	0,175	0,207	0,235
Wsp. Gini	0,283	0,283	0,285	0,250	0,294	0,332
Indeks Sena	671,92	557,93	778,77	888,77	687,78	537,10
Asymetria	0,442	0,440	0,435	0,357	0,425	0,424

Źródło: obliczenia własne.

Tabela 8. Charakterystyki rozkładu postulowanych dochodów na osobę ze względu na wykształcenie głowy gospodarstwa domowego

Charakterystyka rozkładu	Poziom wykształcenia				
	co najwyżej gimnazjalny	zasadniczy zawodowy	średni ogólny	Średni zawodowy	wyższy
Średnia	861,81	802,80	1146,95	1046,21	1440,97
Mediana	757,17	711,70	1009,41	922,64	1236,08
Modalna	647,11	614,30	863,77	791,14	1025,99
Wsp. zmien.	0,614	0,561	0,586	0,572	0,650
ROP	0,199	0,183	0,189	0,184	0,198
Wsp. Gini	0,284	0,260	0,269	0,262	0,281
Indeks Sena	616,86	593,77	838,59	771,90	1035,56
Asymetria	0,409	0,419	0,421	0,426	0,443

Źródło: obliczenia własne.

Tabela 9. Charakterystyki rozkładu postulowanych dochodów na osobę ze względu na wiek głowy gospodarstwa domowego

Charakterystyka rozkładu	Klasa wieku			
	35 lat i mniej	36-45 lat	46-55 lat	pow. 55 lat
Średnia	948,08	811,89	930,66	1177,05
Mediana	787,43	703,51	815,25	1062,54
Modalna	630,91	590,73	694,00	939,99
Wsp. zmien.	0,756	0,619	0,612	0,537
ROP	0,214	0,192	0,196	0,182
Wsp. Gini	0,303	0,273	0,280	0,260
Indeks Sena	660,97	589,98	670,01	870,74
Asymetria	0,442	0,440	0,416	0,375

Źródło: obliczenia własne.

Ta sytuacja jest skutkiem relatywnie wyższych oczekiwań grup o niższych dochodach niż ma to miejsce dla grup gospodarstw lepiej sytuowanych. Powoduje to oczywiście obniżenie ogólnego poziomu nierówności. Ponadto, w każdym przypadku obserwujemy niższy poziom nierówności w rozkładach dochodów postulowanych dla poszczególnych grup gospodarstw niż to ma miejsce w rzeczywistości. Reasumując, postulowany poziom nierówności dochodowych jest znacznie niższy niż jego rzeczywisty odpowiednik. Na ten stan składa się oczekiwanie niższych nierówności w ramach grup gospodarstw oraz mniejszego zróżnicowania między tymi grupami.

ZAKOŃCZENIE

Nierówności społeczne, a w szczególności nierówności ekonomiczne są szeroko dyskutowane w literaturze przedmiotu. Dał temu wyraz Sen (2000), który rozważając problem nierówności zamieścił spis literaturowy składający się z kilkuset pozycji mając nadzieję, „iż załączona bibliografia może okazać się użyteczna dla czytelników”. Badając nierówności dochodowe na potrzeby polityki społecznej stajemy przed zasadniczym pytaniem do jakiego poziomu tych nierówności dążymy. Jest to kluczowa kwestia pozwalająca podejmować odpowiednie kroki ku osiągnięciu tego celu. Odpowiedź wydaje się być prosta, ale jednocześnie niejasna. Nierówności powinny być sprawiedliwe, ale co to znaczy sprawiedliwe – jaką koncepcję sprawiedliwości powinniśmy przyjąć, a przez to jaką wartość powinien przyjmować np. współczynnik Gini. Wydaje się, że tak postawiony problem nie ma powszechnie akceptowalnego obiektywnego rozwiązania. Jeżeli więc w taki sposób nie jesteśmy w stanie określić postulowanego poziomu nierówności, to może wystarczy zapytać się o to zainteresowanych, czyli społeczeństwa. Pozostaje jeszcze kwestia metody pozyskiwania tego typu subiektywnych informacji. Można bowiem pytać się wprost o odczucia co do nierówności. Takie podejście zastosowano w PGSS⁷, według którego w 2005 roku blisko 90% respondentów zgodziło się ze stwierdzeniem, że różnice dochodów w Polsce są za duże (ponad 57% uznało, że zdecydowanie za duże). Według ok. 84% respondentów problem ten powinien rozwiązać rząd. Subiektywny poziom nierówności można próbować określić w sposób pośredni pytając o oczekiwane dochody czy płace. Przyjmując założenie, że nikt sam siebie nie dyskryminuje można określić poziom nierówności, który ma znamiona sprawiedliwego. W Polsce w 2005 roku według respondentów biorących udział w Badaniu Budżetów Gospodarstw Domowych oraz według respondentów PGSS nierówności dochodowe były za duże. Niniejsze opracowanie pokazuje, w których grupach społecznych można podjąć próbę ich ograniczenia.

LITERATURA

- Atali J. [2002], *Słownik XXI wieku*, Wydawnictwo Dolnośląskie, Wrocław.
- Begg I.G., Mayes D.G. [1993], *Cohesion in the European Community: a Key Imperative for the 1990s?*, „Regional Science and Urban Economics” No 23.
- Kwakani N.C. [1980], *Income Inequality and Poverty. Methods and Estimation and Policy Applications*, Oxford University Press.
- Kot S.M. [2000], *Ekonometryczne modele dobrobytu*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa-Kraków.

⁷ Polski Generalny Sondaż Społeczny.

- Kot S.M., Malawski A., Węgrzecki A. (red.) [2004], *Dobrobyt społeczny, nierówności i sprawiedliwość dystrybucyjna*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Krakowie, Kraków.
- Lambert P.J. [1993], *The Distribution and Redistribution of Income. A Mathematical Analysis*, Manchester University Press, Manchester, New York, 2nd editions.
- MacDonald J.B., Xu Y.J. [1995], *A Generalization of the Beta Distribution with Applications*, "Journal of Econometrics" vol. 66.
- Sen A. [1997], *On Economic Inequality*, Clarendon Press, Oxford.
- Sen A. [2000], *Nierówności. Dalsze rozważania*, Społeczny Instytut Wydawniczy Znak, Kraków.
- Szudy M. [2004], *Spójność ekonomiczna i społeczna w Unii Europejskiej. Przypadek hiszpański*, „Rocznik Instytutu Europeistyki”, rok I, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Zarządzania i Marketingu w Sosnowcu, Sosnowiec.
- Woźniak M.G. [2006], *Spójność społeczno-ekonomiczna wyzwaniem XXI wieku*, [w:] *Zakres i formy interwencjonizmu państwowego we współczesnych systemach gospodarczych*, Kopycińska D. (red.), Katedra Mikroekonomii Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin.
- Zrewidowana strategia spójności społecznej*,
[www.coe.org.pl/re_dokumenty/CDCS\(2004\)_10.pdf](http://www.coe.org.pl/re_dokumenty/CDCS(2004)_10.pdf), (stan na 24.07.2007).

Streszczenie

Spójność społeczna – w rozumieniu Rady Europy – to posiadana przez społeczeństwo zdolność zapewnienia dobrobytu wszystkim członkom tego społeczeństwa, minimalizowania nierówności między nimi, a także unikanie polaryzacji. Jak można zauważyć, spójność społeczna nierozwalnie związana jest z problemem nierówności społecznych, a w węższym podejściu – nierówności ekonomicznych.

Celem pracy jest analiza kształtowania się nierówności ekonomicznych w polskim społeczeństwie w 2005 roku od strony ich obiektywnego poziomu obserwowanego na podstawie danych statystycznych dotyczących rzeczywistego poziomu dochodów społeczeństwa oraz od strony subiektywnej. W tym drugim podejściu określono poziom badanych nierówności na podstawie deklarowanego poziomu dochodu. Potwierdziła się hipoteza, że obiektywny i subiektywny poziom nierówności nie jest tożsamy oraz, że różnica między tymi poziomami nie jest stała w przypadku poszczególnych zbiorowości.

Empiryczna część artykułu została opracowana na podstawie danych z budżetów gospodarstw domowych z GUS-u oraz danych z Polskiego Generalnego Sondażu Społecznego.

Economic Inequalities in Poland in 2005. Objective and Subjective Approach

Summary

Social cohesion is defined by the European Council as an ability of the society to guarantee all members of the society wellbeing, minimization of inequality between them, and to avoid the polarization. It is clear that social cohesion is inextricably linked with the problem of the social inequality and in the narrower sense of the word – economic inequality.

The aim of the work is to analyze the level of the economic inequality in the Polish society in 2005. There were used two approaches to analyze: objective and subjective. The calculation of the

level of economic inequalities was based on the real incomes of society in the former approach and, in the later, on the self-declared level of income. The hypothesis was maintained that the objective and subjective level of inequality is not the same and that the difference between those levels is not constant in the case of different group of the society.

The empirical part of the work was based on the data drawn from Central Statistical Office and Polish General Social Survey.